

4. Modlitba ku popuzenie nabozenstwie k spôsobu przigjmanie tiela bozieho a krwe swate. L. 1 — 10.

5. Poczina se modlitba matky božie, ktoz bude gi naboynie porzad pieti, czoz podobneho bude prosyti na matcě bozie, bude vslyssan: Králowno y panij przeslawna maria atd. L. 1 — 14.

6. K bohu otcí, synu a duchu swatému rozličné modlitby počjnaji: O swietla a przediwna múdrosti pana Gezissie, o milostiwa dobroto atd. L. 1 — 48.

III. O některých knihách obsahu nábožného.

Od

Frant. Lad. Čelakowského.

(Čteno dne 23 Dec. 1849)

O sedmi wstupnjch. (Rkp. ze 14 stol. in 4°, w bibliotece weřegně, znamenáný 17, F, 9.)

Čistě psaný tento papjrowý rukopis počjná se w ta slowa: »Tyto knihy slowú o sedmi wstupnjch, a gsú welmi dobré každému, ktož chce w duchowenstwj prospěti. Tyto knihy wám gsem zpořjčil, mé djtky, ne sám gich skládaw. A gsúť prwé sw. Augustina o bogowánj hřiechów s šlechetnostmi. Druhé gednoho bosáka, ten gest slúl bratr Dawid, o sedmi duchownieho stawu wstupnjch. Neb gest tu mnoho rozumu krásného a t. d.« — Coby pak těmito stupni se mjniło, a které by byly, dočjtáme se dále, kde stogj: »Prwnj wstapeň gest plápoliwé náboženstwie; 2. úsilé a utrpenie; 3. duchownie utěšenie; 4. pokušenie; 5. proti pokušenj lékařstwie; 6. skutky šlechetnosti, a 7. múdrosti prawé.« Na giném mjstě, gmenowitě na šestém listu od konce, geště takto o swé práci překladatael činj zmjnku, řka: »Giž pak o tom, gešto se přiházj duchownjmi, ten genž gest latině psal tyto knjžky, také gest psal. Ale gá méně toho dotknu, a snad se také k některému sám přimluwjm wiece než dřiewe. A wšak i dřiewe někde také gsem swé řeči přičinil k úmyslu geho, ne proto, by mi proň wěřili tiem lépe, ale že mi se gest zdáło hodné tak swým dětem psáti. A protož i tuto též učinjm.« — Na konci pak spisu, totiž na 116. listu čerweně gest napsáno: Léto božie tisje tři sta dewadesát šesté po b. nar. ten pátek po wstúpenj božiem na nebesa skonány gsú knihy o sedmi wstupnjch rukú Wáclawowú, toho času kanownjka Wyšehradského probošta, syna pána Beneše Dubského a hofministra w tuž dobu gasného kniežete Wáclawa řjmského a českého krále. Pro něžto bud' milý Buoh pochwálen.«

Mohloť by se zdáti, že přjpsiek tento dosti zřetedlně gměno a staw samého spisowatele uwádj, ano přede tomu ginák gest, a položené tu »rukú Wáclawowú« newykazuje nic leč muže, kterýž spis ten ke swé potřebě neb ljlosti sobě byl přepsal, ne pak sám

zhotovil. Kohož máme tedy za původnjho spisowatele považowati? Dle přesvědčenj mého nikoho giného, leč známého nám giž spisowatele z téhož času, Tomáše ze Štjtného, ginák ze Zásnuk a Chotěnie, gehož Mrawná naučenj w brzee na swětlo budau wydána. Naskytugeť se w obau těch rukopisech, o čemž každý i po běžném gieh přečtenj snadno se přeswěděj, tak nápadná stegnost slohu, gistých obrátůw w gazyku, auslowj, a genom gednomu a témuž spisowateli oblíbených a vlastnjch slow, že nigak nelze tomu dáti mjsta, by skladatelé té a oné knihy býti měli dvě od sebe rozdljlné osoby. Mimo to přiswědčugj nám také wyše uwedená slowa: *že mi se gest zdálo hodné tak swjím dětem psáti*, gimiž úmysl spisowatelůw gak w oněch Mrawných naučenjeh, tak i tuto se dáwa na gewo *).

Připogen gest k témuž spisu stegnau a však ku konci běžněgšj rukau psaný malý traktát o korábu Nocowě na 15 stránkách, kdež o tom gest řeč, čeho tento koráb gest figurau i vše to wyloženo, což se při potopě dálo.

Nemá owšem památka tato staročeské literatury obsahem swým té wáhy a zainimawosti, gakauž magj mnohé giné spisy wěku toho; nic však méně přede zde onde dosti myšlének pěkných, hlubokých a vzdělawatelných se wyskytuge. Tjm wjee pozoruhodna gest gadrná čeština knihy té, z njž za příklad slohu stůg zde několiko řádkůw z podotčeného spjsku sw. Augustina: *De conflictu uitiorum et uitutum*, genž činj knihy té začátek: »—Což kraššieho, eo etněgšieho, eo-li móż býti rozkošněgšieho a liběgšieho, než to, eož zde před sebu w tomto swětě widjme. O kak gest diwně nebe obchránilo wes swět! Gak diwně gest okrášlen swět powětřjm a poehotným swětleni slunečným. A také že měsíc se tak diwně měnj, ano geho wečas přibýwá, wečas ubýwá. Kak gest diwná rozličnost hwězd a diwný gieh běh! A kterak gest země utěšena w rozličném kwietj a w eluti owocě rozličného, w rozkošně krásě luk, potoków, dúbraw krásných, w hágowém ehladu, w kwětu sadowém, w procházenj w čirých poljeh, ano tráwa gako hemze rostúe, ano se obilé walmo z země walj, ano winné kořenie tak rozkošně okolo sebe swé gabřadky rozpustilo (w půwodnjm: *in uinearum uitibus et botryonibus plenis palmitibus*). Mala-lig utěcha w rozličných ptáków zpěwánj, a w diwném zpořiezenj périe krásného páwového, i giných rozličných ptáków a w gieh prudkém a hbitém létánj i sěm i tam? Mala-lig kratoehwil w lowiech s sokoly, s gastřáby, s krahugci, s oliari, s chrty, s wyžlaty, w běhu komonstwa, w křepkosti i w skoeiech zwieřat rozličných, onde ono hbitá, ono prudká, ono křepká? Což pak rozkoši w djwánj krásy ženské, spatřigie gieh oči gasně, čelo krásné, nos sličný, ljee pořádné, ústa libá, wlasly rozkošné, a když se k tomu sličně magj w rúšieeh swých se ozdobiwše! A

*) Nalezá se we weregne kral. bibliotheece gestě giný Rkp. též z konce XIV. stoletj, obsahugjej překrásný pře-klad spjsw. Augustina *Soliloquia* nazwaného, kterýž z těchže přjein našemu Štjtnému přiwlastniti newáláme. Dalby se i z této knihy nemaly registřjk slow sněsti, gakowáž kromě Mrawných naučenj a Sedmi wstupuůw zljžj w giném gakém pramenu staročeské literatury se nacházegj, a tudy Štjtnskými (Štjtniana) slauiti by mohlá, k. pr. bezpřemný, lesktám (m. lektám), lopof, odněwad, w popadky, práw (m. práwě), žediti se, zčítiti se, pronos, lahoditi o kom (m. komu), swetských tantów wšech ostann, Štjt. nechám těch swetských tantów atd. Podobno tedy, že nás Štjtný mezi plodné a pilné pěstowatele literatury české za wěku swého náležel

malá-li gest útěcha w krásném stawcnj, w sieniech weselých a zepsaných malovánjm přerokšným, a tak i o giném utěšenj tohoto swěta.

K mluwnici a slownjku zřij pak ze mnohých zvláště tato některá mjsta a slowa: Illáska *a* přehlasuge se w mn. p. do *e*: swatý — swětj, utat — utětě křjdle, wyňat — wyňeti, zawzal — zawzěli, smál se — smieli se. Slowo *keráb* wedlé skloněnj twrděho i w měkkém často přicházj: k korabi, w onom korábi, (odginud též známo gest: z korábě). Instr. swými prsmi, gen. prsj. — Přjdwánná bez přjrostu sličně a prawidelně weskrz; k. př. Nemocným nenie *lahedné rozkošno* pro hořkost nemoci. K kakýms básničkám utěšeným a ku prázdným klamóm hude *brzck*. Nah gsem wyšel, a nah se wrátjm. Ktog w řeči neopatren, učige zlé. Ta šlechtnost, gjž člowěk slowe dobrotiwý, učinj ho přjmluwna, a ku slyšěnj snadna, a měkka, když ho zač prosie, a snadně k radě přjstupna, sdielna wšeho což má, wesela a skrowně kratochwilna, wěrna a towařišna oc. Starý přjrownáwacj stupeň zhusta: Závist se bogj, by tu nebyl giný milegij. Čjm tento neb onen lepj gest tehe. Gsi-li dóstogněj w šlechtnostech. Ktož rozkošně chowá slúhy swěho, učige geg potom nerodna, anebo čž lén bude k dobrému, ale k zlému mnohem hotowěgj. Wýchod — *ewj*: Dawid, kakžkoli mnoho gměgieše králowých krmj. Ne pro naděgi odplaty mučedlnjkowé (mjsto mučedlnické). Tomu wiece člowěk chce, pro něžto (propter quod) giněho žádá, než tomu, skrze něž chce giné gměti. Nenie to hřiech, ač gmieti něco, gehožto (quod) negmáš, žádáš. Pomocné časoslowo *gest* splýwá zhusta, gako u Štjtněho, w paubé *g*, kteréž se na předcházegjěj slowo zawěšuge, k. p. tog = to gest. Nerodte pilni byti, co by (m. co byste) gedli. Časoslowa *llu* neprawidelně dwakráte užjwáno: Usta, kteréž lžj, zabjgegj duši. Když lidé wšeliké zlé děgj proti wám, lžje. Starý minulý čas dosti často přicházj, i také mnohá zastaralá přjslowce, gako: gamž, doňadž, doňawadž, odňawadž, atd. Znamenati slušj tyto dvě průpowjdky s dativem: k učištěnj hřiechom dopustilým, a: Winen bude ohni pekelnému, ač též: winen bude potaza. K neobyčegněgšjm a wětšjm djlem neznámým posud slowům přjpočtena hudte: podšlepač (potlačowatel), klamak = klamce, hoble f. = hoblj; panárod = potomstwo, pronárod; drochty = drobty; newdčestwo, lhostagstwo, trpělenstwie; lišice nepášem (non luxuriamur). Co znamená slowo: odgetina? To gsú ty modly, gešto Buoh Ezechielowi na stěně chrámowé zepsány ukázal (cap. 8), gestog ge mrzkostj a odgetinú nazýwal. Snad lat. abominatio nelepě tuto wyloženo, gakoby od slowa abimo? — Dále: Paměť nedržimá; wěci scělíwé a rozstupičné; sladkokusná řeč; tepělé dřewo; dluh hodinný nebo pokanný; posošný = náchylný; swiece udutá; tržeti, wztržeti = táhnauti; sbudú při sobě = setrwagj; chuť pomíše = zmizj; hořkostmi gest wše otrušeno; unepřjzdniiti, unepřjzdnowati se = zaneprjzdnowati se; towarýšstwo to nikdy neomrzne (neomrzj); lesktati = lektati; Boha zase odmilowati; oškřeknauti se na se; zzetřiti = rozplameniti; hodě času = čekage přjhodněho času; wrtrati, wytrati, wzwrtrati, odwrtrawati (cf. wrčeti, a wiz w Jungm. Slown. odwrčeti). Tesku sobě, inf. tesci sobě; plápoliwé roznábožněnie; pták má-liť křjdle lpem selnutě; zahonigi = zahánjm; wzbúzjm = wzbuzugi; w popadky gjsti; newkwapky = zwolna; towěz = točiš, totiž; as = aspoň; čestě = častěgi, mjsto častše, gako rus. časše. — Se Štjtným (Mraw. nauč.) srownáwá se: Lenstwo, bratřie milá, bratřice; wšetečstwo, lopof, wědmo (sig-

num), prázdň, cčlost těla = čistota; oči běhudlně; wněgšj, přiekazný = překážegcej; chybatí, znčítí, přenechatí; wěč, bezpeč atd.

Konečně připomenauti se musj, že do přjdeštj giž wázané knihy té připsal sobě někdo několik staročeských pjsnj s melodiemi dvěma, ku kterýmžto kýž by nám některý z hudebnjch mistrůw našich kljč nalezl, a nyněgšjmi notami wypsal! Dvě z těchto pjsnj odginud přepsaw p. Hanka podal do Časp. Mus. r. 1829 str. 80. (k gedné náležj melodie); při čemž podotknuto buď, že mjsto *rozplanúti*, wzplanúti a mjsto *nebudut*, nebudu P přj-hodněgi k smyslu tuto stogj. Třetj připsaná k nápěwu znj takto:

Anděljku rozkochaný,
Nade wšecky přewýborný,
Wšie milosti plný,
Mému srdei zwolený!
Ty gsí kwietek owšem přewýborný,
Tobět slůžjm beze wšie proměny
Gá twóg sluha gediný.

Pak nalezá se tu 8 řádkůw z pjsničky též w Musegn. Časp. 1827, 4 sw. str. 8 po-dané: Panj milá atd. a opět začátek giné pjsně w tato slowa:

Guž sě od tebe pryč beru,
Móg milý Sokoljku!
Swjtí mi sě gako ruože
Sediec

Rukopis různorodý na pergameně w 4°, w bibliotece weřegné XVII, A. 18, bez udánj roku. Psán gest rozličnau rukau neypodobněgi za poslednjch let XIV anebo na za-čátku XV stoletj, a sestává z následugjejeh kusůw:

1. Hodiny swaté Márie až k listu 21. Starsj ač skracowané mjstem čtenj těchto hodin nalezá se při neystaršjm kapitolnjm žaltáři.

2. Obyčegné hodiny až k listu 35.

3. Pašige sw. Jana Ewangelisty do listu 55. Gest to parafraasis zde onde wýkladem ze sw. Otcůw opatřená.

4. Stabat mater. Geden list. Překlad to nehrubě walný.

5. Naučenj osobě ženské o chowánj se k Bohu, k sobě a k bližnjmu. Rukopis necelý, obsahugcej toliko na 16 listech prwnj článek w těchto rozdjlch: O dobrých skutcjch, o mi-lowánj Boha, bázni božj, úctě, wděčnosti, poslušenstwj, nábožnosti, ofěře, mši, kázanj, zpowědi a přigjmánj. Čjslo toto newelké ceny co do wěci i řeči.

6. Wýklad páteře. Půl čtwrta listu. Těž méně důležit.

7. Dvě modlitby před přigjmánjm a gedna po přigjmánj. Welmi krásné tyto modlitby gsau z latiny přeloženy; pátý wšak a poslednj list gegich gest zlowolně zhora do polowice nožjčkem wyřjznut. Z prwnj modlitby na ukážku klademe malau částku:

»Proši tebe, Jesu Kriste, neobsěženú i newyměrenú twú dobrotú i milosrdenstwem, day mně neduostognému, hubenému hříšňjku s čistým srdcem a s neposkwrněnú myslj k takowé spasitedlné swatyni přistúpiti. Proši tebe, Bože, zbaw mne nečistého, gešitného, prázdneho i škodného myšlenie; ohrad' mě swatých angelów dobrotiwú i bezpečnú strážj i twú naysilněgšj obranú, aby wrahowé všech dobrých skutków odstúpiece byli pohaněni. Proši tebe, králi nebeský, skrze moe té swaté tagné swátosti, a skrze moenú ruku twého swatého angela otžeh i zapud' ote mne hříšňjka i ote všech twých sluh naytwrzšj duch pýchy, lakomstwíe, záwisti, hněwu, porúháníe, smilstwa i všie nečistoty, rozpáčení i nedowěřeníe. Budte pohaněni, wy zlj duchowé, gižto nám překážjte i nám sě protivjte, pohyňte i všiekni, gižto chwátáte vše dobré zatratiti. O králi všie etnosti i šlechetnosti, gáz neduostogný proši twé milosti, milowateli čistoty i ečlosti, aby nebeskú rosú twého požehnáníe uhasil u mém srdci i u mém životě roznět všie horúcie libosti, aby we mně ostal sklad i drženie všie čistoty těla i duše. Umrtwi i umoř w mých údech vše zlé ponúceenie těla i zamúceenie ke wšj nečistotě; nebo swátost tu welikú, spasiliwú, duostognú gest s welikýni srdečným skrúšeniem a s hořkými slzami přigjmati.«

8. Na poslednjch osmi listech nalezá se staré skládanj: *Sper duše s tělém*. Tělu gest činiti o swětské rozkoše, duše pak pečliwa swého spasenj. Konččně když wypršela hodina smrti, duše gsaue na saud powolána a na wahách za lehkau uznána, gediné k přjmluwě matky božj, proto že gi w životě etila, od wědného zahynutj wyswobozena gest. Některá mjsta, gako k. př. toto: »Gako hawran weždy kwáčeš, ach tělo eo nade mnú pášeš, že dieš: zagtra, zagtra, zagtra!« wedau na tu myšlénku, že gest kus tento překladem anebo následowánjm něgaké latinské básně. Škoda, že text, nepochybně od přepisowadůw, na přemnohých mjstech tak gest porauchán, že nelze nigakého dobrati se smyslu. Weršůw mnoho gest zbytečnými slowy rozwlečeno, ginde skrácceno a nedopsáno, ginde patrně chybně čteno. Též rukopis ten gest necelý, ač mnoho chybowati nemůže, gak to ehýlenj se k zawjree na poslednj stránce patrnó činj. A přede i při tom všem nedostatku nalezá se tu dosti zlatých zrnek skaumateli staré češtiny owšem wjtaných a wzáených. Na swědeectwj toho klademe některé přjklady:

Wed' osliei na úzkú *břaw*,
než přewedeš, spadneš s nie dřew;
polož swini zafier, zlato,
s druhé strany kydni mláto,
spieše sě *mlátu přichwátj*,
nebt' nemóz' drahých wěej znáti.
Těž, gakž křemen na *bystřeni*,
po němž prudká woda *chrenj*,
tepeť weň woda we dne i w noci,
wšak ho proto nerozmočj.

Gez a pig, měg sě wesele,
 Netbay na to, eož w kostele
 nám kněžie hoze mniši mrozj (*sic*)
 (? nám kněžie, mniši howořj.)
 druh před druhem litbu (ludbu?) tworj.
 Na to sě, duše, rozpomjnay,
 tato slowa w srdci znjmay:
 Penieze w městě, we wsi, w eestě
 naywětšj přietel gest, to wěz gisté.

I eo sě sbožjm *kemonjš?*
 Tělo, pozdě zagiec honjš!
 wšak tu býwáš, i to slýcháš,
 pro něž často srdcem *znjwáš*.
 Kdyžto umřeš, kam sě děgi,
 zda gich *pehřesti gměgi?*
 Nespomóže, ni wymóže
 Tebe ni mne z smrti sbožie.

Kam sě děl? umřel —
 wěera byl, dnes nenie geho.
 Zle sě mele, smrt sě pele, (?)
 pógdeť w nás smrdutá pele; (?)
 wrať sě k smyslu tělo ruče,
 nežť sě ot tebe odkodlučjm;
 wzděg klekánie i wzdyehánie,
 za swé hřiechy čiň pokánie.

Olled na mluwnici a slownjk. Předě wšjm důležito gest znamenati, že w Rkpse. tomto giž přjklady některé dwoghlásek z *ú* a *y* pošlych se ukazuj. Čteť se tu: u mau moc, cestau, taužení, otsaužení, mauka (t. muka); swatay Jan, na tay eestě, zawřenayma očima, u payše, bayti, trayzněchu, mysl rozptaylil; eož se ginak wyswětliť nedá, leč že pjsař mjsty se zapomjnage obecnjmu wyslowowánj dal proklauznauti, kteréžto we sprosté mluwě české (či snad gen w té neb oné kragině?) dáwno i před začátkem XV stol. stáwati mohlo. W pjsmě, gak známo, hágila swé moei hláska *ú* i potom gešťě půl druhého sta let, až konečně dwoghlásce *au* téměř nacele ustaupila; hláska pak *y* do dnešnjho dne we spisech se obránila, ačkoliw po weškerých Čeehách gako *cy* slyšeti se dáwá. Hlásky *i* w celém Rukp. nenj widěti, weskrz panuge *y*; měkěj se druhdy *n* postawenj před ně *y*, k. př. *wcyn*, *nayn*, mjsto *wěň*, *naň*; pjsě se *božský* i *buožský*, i také *s žlěj* přieházj. Množstwjkřat *crudowati*, *crudowánie* se. nikdý *credowati*. Připomjnám prwnj pády: *lidič* a *kragi* wšeho swěta; tež třetj pád *srdecem*, *srducem* i *rdciem*; dobroděgce, 2. p. dobroděgcůw 3. p. dobroděgeiem.

Gak nesličně w twořenj slow druhdy i předkové naši si počjnali, důkazem gsau přicházegcej tu tři adjektiva s východem —*itívý*: Ty skutky gsú nám *zaslužítivý* k nebeskému králowstwj. Také gest nábožná duše *prerazítiva*, proto žež dobře spatřj nebeské wěci. Což nám *překazítivo* gest, bohatstwie, naše libost, hrdost. Anebo: Nemáš se w nižádném překazitiwém skutku milowati. Slowa tato mrtwa se narodila, mrtwa i zůstala. Dále: Z těch let gsem žiw byl šest k třidcetem; ničehéhož; chléb, genž (m. gegž) gá dáváw. Časoslowo druhé formy někdy kořen zawjragcej sauhlásku vypauštj, k. př. zdwinu m. zdwilnu; hlas gakožto hrom hřenul; nahleněte sem do hrobu. Starý minulý čas zhusta zachowáwán i dwogný počet: kdyžto tě biech porodila; ty se činieše; ten gemu mier počělowánie dadieše atd., kteréžto však *dadieše* zde chybně m. *dade* neb *da*; zležewě dnes spolu w hrobě, m. my dvě (duše a tělo) budeme ležeti. Pamatny gsau častěgi se gestě vyskytugcej i čtvrté pády kratšjho skloňowánj, gakožto: Widieše syna swého mrúce, giž opuštěna, když duši wypusti. Uzřjte syna člowěčieho sediece na prawici. Když kokota slyšel pěgiece. A z rkp. o 7 wstupnjch: Widěl gsem sathana gako blesk s nebe padnúce. Přicházj tu: obkrslek, kosten m. osten; wěhlasa f.; pod bezděčj přinutiti; powlačité rúcho; spasiliwá oběť; obilná (hogná) rúhánie; w srdciech kacěrowých (m. kacěřských); gazyk ducholowý; rýdánj = prchliwost; otděkowati staršjm; k formám: gektám, pleskám, pleskotám též: gekci, plešti, pleskeci atd.

Wysoce umělého Desideria Erasma Roterodama Spis obšjrný plně a dokonale wykládage Otčenáš . . . rozdělený k sedmi dnuom týhodne.

Knjzka tato, u prostřed se držej mezi rozgjmánjm a modlitbau, pro swúg wěk dosti dobře gest gazykem českým wyložena. Připogen gest, neyspjš pro vyplněnj mjsta, Žalm XXI. Překladatel postawil na tituli gméno swé začátečnjmi pjsmeny takto: O. S. Chwála má Pán; což znamená: Ondřeg Strogek, C. . . . (cantor?) města Plzně. Od něho wydán také w Plzni: »List, že giž Messiáš byl přišel. (W. Jungm. Liter.) — Spis pak tento třjarchowý w malém 8. wyšel w Plzni r. 1526 nákladem Jana Mautuana a Jana Pecka, gakož na konci gest podotknuto. Prawopis překladatelůw gest welmi neprawidlný, a raděgi neprawopisem nazwán by býti mohl. Nynj nám obyčegně krátké *o* zhusta se dlaužj, gako: buožský, twuogj, dwuogj. Libuge si w zakončených přjdawných na—*ly*: stwořenj před twú neodehnalú mocj aby se trálo. Neuptalá gest twá maudrost. Nepřestálj tokowé potoków. Též časoslowa na—*owati* mjsto —*eti*: obmyslugi, urážugi atd. Nacházj se tu dále: přjběh m autok; accessus et recessus maris dost dobře wyloženo: zrost a ugma stogjcgjho moře; djlný m. rozdjlný; zřegemný m. zřegmý; ohražďugi m. ohražugi; podgjtj nebezpečestwj; t. podniknauti; twého gména blesk ucědj a shasj wšecku lidskau sláwu.

Sw. Augustína traktát, kterýž nazwal marnostmi tohoto swěta.

Obnášj půl druhého archu, malý 8. Na poslednjm listu rok tisku gest udán 1506 w starém městě Pražském. Začátek znj takto pod wypodobněnjm sw. Augustina: »Bratrzie

gsucz w tomto żywotie: tak sobie čyňte když byšte z niego se vybrali: a kdysz by tielo vaše od čerwuo w hrobie poczalo se rušiti. aby duše ozdobena gsucz dobrými skutky: se všemi swatými weselila se w nebi.« — Pjsmo gest hrubé, neauhledné; několik liter z počátku malowáno. Mjsto dlauhého *u* zastupuge wždy litera *v*, dlauhého *j* neywjce *tj* neb *ije*; *e* = *ee*, dlauhé *u* gest čarkowáno, *y* ale weskrz bez čárky. Slowo *muka* (Pein) wždy se dlaužj *mkka*, gak zhusta toho času. K časoslowu *pošetřiti* tato dvě mjsta widj se mi důležitá býti: Pošetřte (pohledněte) na kosti naše, a skrze to nechť aspoň zmrzej wás žádosti vaše zlé. Nu telidy, bratřije, pošetřme se, gacj budeme w den súdný. — Giné přeloženj od Balt. Hostaunského wyšlo w Praze 1573.

Zrcadlo, gešto ktož se w ně wzhlédá, opatřjť w nich (w něm) čtyři věci budúcie a poslednie: smrt, den súdný, múku pekelnj, radost nebeskú.

Co spjsek tento půwodnj, a gak sám skladatel hned z počátku prawj, z rozličných kněh sebranj, w sobě obsahuge, nadepsanj titul dosti swětle udává. Tištěn gest na 22 listech 8vo, a sice r. 1506 w Benátkách w zemi wlaské, w téže tiskárně, z nž i Benátská naše celá Biblj tmž rokem wyšla, což i stegnost liter, i připogené tu čtyři obrázky, které také w biblj přicházegj, nade vši pochybnost stawj. Začátečnj pjsmenar kapitol (počtem deset) gsau dle způsobu telidegšjho teprw po wyústěnj čerweně přimalowána. Na poslednjm listu čte se gměno Gindřiský, genž gest geden z korektorůw Pjsma swatého; zdali však týž gest spisowatelem knjžečky té anebo gen obstaratelem, nelze určiti. Neyzadněgšj stránka potišťena gest textem giž dřjwe přicházegjcm, a však zmatečným, čehož přjčiny newjme. Hlasky dlauhé od krátkých giž se tu dobře rozeznáwagj, ač dlauhé *j* neboli *ie* tři litery běře ku pomoci: pomijgije w stjenu. Též hrubé a měkké *l* se stjída, ačkoliw neyčastěgi neprawidelně, a gak gedno neb druhé se namjťlo. Za přjklad slohu stránku gednu klademe: Wšecko, což se rodj, mře. O smrti, kterak gest hořká památka twá čłowěku nesprawedliwému a pokog magjciemu w zbožj swém, muži pokognému a zdrawému! A však gest naywětšj múdrost ustawičně na smrt zpomjnati, a nic lepgšeho w swětě nenie nežli dobře umřieti. Nebo wšecky věci nám negisté gsú, sama toliko smrt gest nám naygistěie. A sama smrt osob nepřigjmá; nebo všickni mřeme, a gako wody plyneme, kteréžto se newracugj; a život čłowěčj rychle pomine, gako lodj, kteráž plyne, a gakožto posel běžj a zahyne, a gakožto mlha aneb dým před sluncem aneb pára z hrnce wrúcieho rychle mine, a gakožto seno a kwjtie na čistém poli od horka a bez wlahy uwadne a zahyne: tak i čłowěk brzce scházie, když by chtěl žiw býti nayraděgi. Nic pod sluncem netrwá ani zuostáwá bez porušení. Gako kúdel zapálená, tak gest sláwa swětská; nebo ciesařstwie i králowstwie tohoto swěta wždy se rušj, wždy se měnj. Přjklad toho doma gest; neb české králowstwie někdy mocné a slawné bylo gest: ale giž roztrčené, též i giná králowstwie, gedno se rozmahá a druhé se umenšuge.« — Ostatně na listech těchto, ač ginak k řjdkostem zahraničnjho tiskarstwj českého připočjsti se musegj, co do gazyku nic zwláštnjho nepřicházj, wygjmágie tato slova

nepohynulý žiwot = nepomjgegcej; poslednj věci gsú čtyři napominadla a strašidla zarmucugjee ducha člowěčieho; blchy m. blechy.

Swatého Bernarta Traktátec o bogi duchowniem.

Přitištěn gest k připomenutému práwě spisu Zrcadlo w Benátkách r. 1506 wyšlému, a zagjmá 13 listúw. Allegorické toto pagednánjčko nemá mnoho ceny do sebe: W českém překladu geště starých minulých časůw užjwáno, gako: káza, wypuštěn by, progjde, přigjdechu, gechu se, zawolachu, atd.

IV. Přehled pramenů práwnjch w Čechách.

Od

Wáclawa Hanky.

(Čteno dne 21 ledna 1841.)

Neystaršj práwa w Čechách, gež částečně gen z oswozowánj a wygjmánj od práw známe, srownáwagj se s obecným práwem slowanským w ostatnjch slowanských krajinách, zwláště s práwem Slowan bydlejch na Labi, Odře a Wislé ¹⁾. Pokud práwo to na wšech obywateljch stegně rozdělčno wězelo, spravedliwě, mjrně i lahodně se wykonáwalo, když ale pozděgi chrámi i klášterowé s gich dědinami i lidmi od práwa zemského se wygjmali ²⁾, a zwláště když německé práwo, tak nazwaný purkrecht, do slowanských wlastj se wtjratj počalo a dworu i wlasti potřebná práce, břemena i daně na ostatnjch obywateljch i dědinách zůstáwaly, tu arci při pořád se šjřjchjch wysadách i swobodách, i wzrústagjchjch zemských potřebách na druhau neoswozowenau stranu obtjžněšj konánj a newystižitelné poplatky se hrunuly, až konečně práwo slowanské proměněno býti muselo.

Práwo knjžcej bylo tak nazwaná regalia a sice wrehnj práwomocnost (poprawa) s gegjmi důchody, hornictwem, raženjm mince, wybjránjm mýta, stawenjm hradůw a měst, s požitkem lesůw i řek a t. d.

1) Wiz staré listiny české, morawské, slezské, polské, lužické, braniborské, pomorské, meklenburské a t. d., w nichž, ač latině psaných, konánj ta slowansky se přiwodj. *Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte in Schlesien und der Ober-Lausitz v. Tschoppe und Steuzel. Hamburg 1832.* Těž zbjrku neydáwněšjch slownjků latinsko-českých w Praze 1833.

2) Wiz těž listiny, z nichž gednu na příklad geště netištěnanu z Archivu kapitoly pražské zadu připogjme.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Abhandlungen der mathematisch-naturwissenschaftlichen Classe der königl.- böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften](#)

Jahr/Year: 1841-1842

Band/Volume: [5_2](#)

Autor(en)/Author(s): Celakowskeho Frant. Lad.

Artikel/Article: [O nkterých knihách obsahu nábožného. 143-151](#)